

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN 2026-1107

14.10.2026

Nordea Liv Forsikring AS

Livsforsikring/uføredekninger/pensjon

Uførepensjon – endring i uføregrad — informasjonsplikt – tilbakebetaling – conditio indebiti – fal. § 19-6.

Forsikrede fikk innvilget uførepensjon og betalingsfritak basert på 100 % uførhet. De første tre årene etter innvilgelsen oversendte forsikrede informasjon sendt Nav videre til foretaket. Da forsikrede senere spurte foretaket hvor lenge hen skulle fortsette å sende disse, fikk hen til svar at hen ikke trengte å fortsette å oversende vedtak fra Nav så lenge hen var varig ufør, men at hen måtte gi beskjed dersom hen endret uføregrad. Flere år gikk uten at det ble registrert noen endringer i uføregrad hos foretaket. Foretaket sendte senere krav om tilbakebetaling for deler av den utbetalte pensjonen, idet forsikrede i en periode hadde jobbet deltid og mottatt lønn ved siden av uføreytelsene. Saken reiste spørsmål om foretaket kunne redusere uføreytelse på grunn av faktisk arbeid/arbeidsinntekt. I så fall var spørsmålet om det kunne kreve tilbakebetaling av den delen av pensjonen som forsikrede ikke hadde rett til. Nemnda bemerket at forsikringsavtalen var tydelig bygget på et system med forholdsmessig ytelse. Som følge av en lovendring i 2016 justerte ikke Nav uføregraden på samme måte som tidligere, i de tilfeller der folk forsøkte seg i arbeid. Foretaket endret imidlertid ikke vilkårene. Dette medførte at retten til pensjonsutbetaling fortsatt var knyttet opp til uføregraden i Nav. Nemnda uttalte at foretakets vilkårsregulering hadde medført at forsikrede hadde fått utbetalt mer enn det som var meningen. Dette skyldes imidlertid en uheldig vilkårsregulering som foretaket måtte bære risikoen for. Foretaket hadde derfor ikke hjemmel i vilkårene til å redusere ytelsen eller kreve tilbakebetalinger av utbetalt ytelse. Nemnda ga forsikrede medhold.

Saksfremstilling

Forsikrede er gjennom tidligere arbeidsforhold dekket av en fortsettelsesforsikring med dekninger for uførepensjon og betalingsfritak.

Forsikrede fikk i 2011 innvilget uførepensjon og betalingsfritak basert på 100 % arbeidsuførhet. Ytelsene ble innvilget i 2013.

Fra innvilgelsesbrev i 2013:

(...)

Fortsettelsesforsikring [...] er nå opprettet, og uførepensjon fra denne innvilges med 100% fra 01.02.2011. Det innvilges videre betalingsfritak fra samme dato.

[...]

Uførepensjonen utbetales så lenge du er minst 20% ervervsmessig ufør og senest til alderspensjon begynner å løpe.

Utbetalingen er avhengig av uføregrad. Du må derfor underrette oss ved eventuelle endringer. For oppfølging bør du ta vare på opplysninger om hvor mye du har arbeidet hver måned. Dersom den endelige uføregraden ikke er i overensstemmelse med vår utbetaling, vil det skje en korrigering.

Forsikrede videresendte 9.1.14 informasjon til foretaket som hen hadde sendte til Nav, og spurte hvor lenge hen skulle fortsette å sende inn disse.

Foretaket svarte 14.1.14:

Takk for info.

All den tid du har fått 'varig ufør' - status i NAV trenger du ikke sende inn flere vedtak til oss (vi vil med andre ord ikke lenger sende deg slike oppfølgingsbrev som du har fått i løpet av den tiden du har mottatt arbeidsavklaringspenger). Men, dersom du endrer uføregrad, evt blir friskmeldt, må du informere oss ettersom dette vil ha betydning for de ytelser du får fra Nordea Liv.

I brev fra september 2019 til forsikrede opplyste Nav bl.a.:

Opplysninger fra arbeidsgiver viser at den årlige arbeidsinntekten din kan bli høyere enn inntekten vi brukte til å beregne utbetalingen av uføretrygden din.

Dersom inntekten din i år overstiger 90 000 kroner skal utbetalingen av uføretrygden reduseres. Det lønner seg likevel å jobbe, fordi inntekt og uføretrygd vil være høyere enn uføretrygd alene. Selv om vi reduserer uføretrygden din, beholder du uføregraden du har fått innvilget.

Dette kan du gjøre

[...]

Dersom du forventer at inntekten i år overstiger 90 000 kroner, må du melde fra om den nye inntekten din. Dette kan du gjøre under menyvalget 'Uføretrygd' når du logger deg inn på nav.no. Det er viktig at du melder fra om ny årlig inntekt slik at du får riktig utbetaling av uføretrygd.

Nav opplyste i mai 2023 om det samme, men da at grensen for inntekt før reduksjon var kr 270 000.

Nav skrev i august 2024 at forsikredes uføretrygd var redusert på grunn av inntekt.

Foretaket viste 4.2.25 til forsikredes inntekter de siste årene og krevde tilbakebetalt det foretaket mente var uberettigete uføreytelser:

Etter gjeldende vilkår skal størrelsen på uføreytelser til enhver tid rette seg etter graden av uførhet. Etter nye regler i lov om tjenstepensjon § 8 skal det foretas et inntektsfradrag i uførepensjon hvor inntekt opp til fire tideler av G (grunnbeløpet i folketrygden) ikke skal tas hensyn til. Tilsvarende regler gjelder for uføretrygd fra NAV i lov om folketrygd § 12, det betyr altså at ovennevnte reduksjonsstørrelser i % har tatt høyde for et slikt 'fribeløp' i inntekt. Du har imidlertid fått innvilget uføreytelser basert på gamle regler i lov om foretakspensjon, der graden av uførhet likevel ikke skal påvirkes av nevnte 'fribeløp'.

Nordea Liv har i sin beregning av for mye utbetalt uførepensjon og fritak likevel akseptert nevnte fribeløp, denne del er ikke redusert for og vil derfor heller ikke bli krevd tilbake. Tilsvarende får du fra 01.02.2025 også utbetalt en noe større uførepensjon samt betalingsfritak fra forsikringen mer enn du etter gjeldende regelverk egentlig har krav på.

Foretaket krevde tilbakebetalt for mye utbetalt uførepensjon (ca. kr 280 000) og innskuddsfritak (ca. kr 120 000) for perioden 17.1.22 til 31.12.25, men altså korrigert for dette «fribeløpet».

Forsikrede har i det vesentlige anført at foretaket ikke har hjemmel for å redusere uførepensjon, og det har uansett ikke grunnlag for tilbakebetaling. Avtalen gir ikke grunnlag for å redusere innvilget uførepensjon, heller ikke § 8a som foretaket viser til. Bestemmelsen gjelder inngangskravene, og gir ikke rett til løpende justering iht. senere faktisk inntekts-/uføregrad. Tjenstepensjonsloven § 8-9 og avtalens § 8b gjelder kollektive deknninger, og ikke individuell fortsettelsesforsikring. Ulikheten i reguleringen i avtalen viser dette, og dette var også lovgivers hensikt. Avtalen gir heller ikke grunnlag for å fravike Navs uføregrad, da hovedregelen i § 8a pkt. 2

er en «skal»-regel. Tvert imot følger det av foretakets dekningsbekreftelse i 2013 at når foretaket bruker «uføregrad» er dette en henvisning til Navs uførevedtak. Det vises også til tjenstepensjonsloven § 8-9. Unntaksregelen for særlige grunner gjelder der Navs vurdering er feil. Uansett har ikke foretaket foretatt noen selvstendig fastsettelse av uføregraden slik avtalen slik § 8a pkt. 3 forutsetter, men fulgt Navs løpende justering etter faktisk inntekt. Foretaket har heller ikke fattet selvstendige beslutninger eller informert forsikrede om slike. Når dette legges til grunn har forsikrede heller ikke brutt noen informasjonsplikt, og hen har uansett forholdt seg til det hen fikk opplyst av foretaket. Subsidiært har foretaket ikke grunnlag for å kreve eventuelt for mye utbetalt tilbake fra forsikrede. I vilkårspkt. § 8b er det inntatt en eksplisitt tilbakekreivingsadgang, noe som ikke er gjort i § 8a. Læren om *condictio indebiti* gir heller ikke grunnlag for tilbakekreving i dette tilfellet. Det vises bl.a. til at foretaket har forholdt seg passivt over flere år og at det er snakk om uførepensjon til livsopphold.

Foretaket har i det vesentlige anført at utgangspunktet er at Navs uføregrad legges til grunn, jf. overgangsregler og foretakspensjonsloven § 6-2, der uføreytelser som var under utbetaling ved ikrafttredelse følger gamle regler, dvs., reglene frem til endringen i uføreordningene i 2015. Frem til dette endret Nav uføregraden etter endringer i arbeids-/inntektsevnen. Det følger imidlertid av § 6-2 annet ledd at uføregraden kan fastsettes på annen måte når særlige grunner tilsier dette. Denne endringen, og endringer i inntektsevne er slike grunner. Det følger av avtalen § 8a pkt. 2 at uførepensjonen «til enhver tid» retter seg etter graden av arbeidsuførhet. Videre i pkt. 2 jf. 3 at Navs uføregrad kan fravikes når særlige grunner tilsier dette, bl.a. pga. faktisk inntekt. Nav-dokumentene viser at forsikrede etter hvert fikk en betydelig inntekt og inntektsevne, og som det ble korrigert for i Navs utbetalinger. Det samme gjelder for foreliggende avtale, og ulikheten i § 8a og 8b reflekterer ulike lovregler, og utelukker ikke reduksjon for inntektsevne under aktuelle avtale. Dette må forsikrede ha forstått ut fra informasjon hen fikk, og av Navs beslutninger. Forsikrede hadde gjennom avtalen § 11 pkt. 1 en løpende plikt å orientere foretaket om inntekter og helsetilstand. E-posten 9.1.14 gir klar beskjed om at endring i uføregrad/friskmelding har betydning for ytelser om skal rapporteres. E-postens utgangspunkt er forsikredes spørsmål om videre innsendelse av uførevedtak, og påfølgende informasjon om at forsikrede da ikke lenger trengte å sende inn vedtak fra Nav, men mindre de medførte endringer i uføregrad. Det foreligger ingen opptak/notat om innhold i telefonsamtale 30.4.19. Foretaket hadde ingen tilgang til Navs vedtak i sanntid, og oppdaget ikke forholdet før i 2025. Dette skyldes at forsikrede ikke fulgte opp sin plikt å informere foretaket om endringer i inntektsevne. Det er ingen tolkningsprinsipper som tilsier at forsikrede har rett til fortsatte ytelser uavkortet for inntekter. Subsidiært anføres reglene om *condictio indebiti*. Om tilbakebetalingskravet gjelder dette tilbake til 17.1.22 pga. foreldelse, og det er gjort fradrag for inntekt opp til 0,4 G selv om avtalen/reglene ikke har unntak for dette.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Saken gjelder om foretaket kan redusere uføreytelse på grunn av faktisk arbeid/arbeidsinntekt, og i så fall om det kan kreve tilbakebetalt utbetalinger forsikrede ut fra dette ikke hadde rett til.

Fra forsikringsbeviset utstedt i 2013 hitsettes:

Om risikoytelsene fra Nordea Liv

Uførepensjon: Pensjonen utbetales ved 100 % arbeidsuførhet. Er uføregraden lavere, utbetales en forholdsmessig del av beløpet. Uføregraden må være minst 20 %. Pensjonen utbetales fra den dag uførheten har vart i sammenhengende 12 måneder og opphører senest ved 67 år.

[...]

I forsikringsvilkårspkt. 8a heter det at:

§ 8a Uførepensjon i fripolise og kollektiv livrente så langt det passer

1. Dersom avtalen omfatter uførepensjon og inntektsevnen som følge av uførhet er nedsatt med 20 % eller mer, inntreter retten til uførepensjonen fra forsikringen 12 måneder etter inntektsevnen ble redusert. Det forutsettes at hensiktsmessig behandling og hensiktsmessige tiltak for å bedre arbeidsevnen er gjennomført, samt at det er dokumentert at inntektsevnen er nedsatt på grunn av skade, sykdom eller lyte, i en slik grad at medlemmet ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid.

Uførepensjonen utbetales så lenge uføregraden er minst 20 %, men ikke lenger enn til medlemmet når forsikringens opptjeningsalder eller dør.

2. Størrelsen av uførepensjonen retter seg til enhver tid etter graden av arbeidsuførhet. Hel arbeidsuførhet gir rett til hel uførepensjon, og delvis arbeidsuførhet gir rett til delvis uførepensjon. Er uføregraden etter folketrygden fastsatt til 50 % eller mer, skal uføregraden i folketrygden legges til grunn ved beregning av uførepensjon fra forsikringen. Når særlige grunner tilsier det, kan uføregraden fastsettes på annen måte, ref. punkt 3.

3. I de tilfeller vi ikke legger til grunn uføregrad i folketrygden, fastsetter vi uføregraden på grunnlag av den nedsatte inntektsevnen som sykdommen eller ulykkestilfellet etter en objektiv vurdering kan antas å ha medført. Når graden blir fastsatt, skal det tas hensyn til medlemmets arbeidsinntekt før arbeidsuførheten inntrådte, og til arbeidsinntekt og arbeidsmuligheter etter dette tidspunkt. Ikke bare medlemmets tidligere arbeid, men ethvert arbeid som kan passe for vedkommende, skal tas i betraktning. Hvis skifte av arbeid er nødvendig for helt eller delvis å gjenvinne arbeids-evnen, skal det likevel i en rimelig overgangstid tas hensyn til i hvilken grad medlemmet kan utføre sitt vanlige arbeid.

4. For å få utbetalt uførepensjon, må den dokumentasjon som Nordea Liv finner nødvendig fremlegges.

[...]

Dersom en sammenholder forsikringsvilkårspkt. § 8a med foretakspensjonsloven (fpl.) §§ 6-1 og 6-5 slik reglene lød frem til 1.1.16, er det tydelig at vilkårpunktet i stor grad er utformet etter samme modell som lovens regler om uførepensjon, og dermed knyttet den direkte opp mot folketrygdens uføresystem. Dagjeldende fpl. §§ 6-1 og 6-5 var basert på at vurderingen av uføregrad skulle skje med utgangspunkt i Navs uføregrad, som da ble revidert årlig, med mindre særlige grunner tilsa annet. Tilsvarende følger av bestemmelsen i vilkårpkt. § 8a.

I 2016 kommer en lovendring begrunnet i at myndighetene ønsket å stimulere til at folk prøver seg i arbeid, og som innebærer at Nav ikke lenger justerer uføregraden på samme måte som tidligere, slik at en kan jobbe ganske mye uten at selve uføregraden endres. Sett hen til forsikringsavtalens regulering i vilkårpkt. 8a, skaper endringene etter nemndas oppfatning et problem for foretaket ettersom Nav ikke lenger justerer uføregraden i disse tilfellene. Det vil si at forutsetningene for vilkårpunktets regulering endrer seg. Slik nemnda ser det, er forsikringsavtalen tydelig bygget på et system rundt en forholdsmessig ytelse. Men, til tross for at lovendringene og tilhørende endret Nav-praksis medførte endrede avtaleforutsetninger, og at foretaket i vilkårpkt. 19 har sikret seg en adgang til å endre forsikringsavtalen i forsikringstiden, så er ordlyden i vilkårpkt. 8a beholdt, slik at retten til pensjonsutbetaling også etter lov- og systemendringene er knyttet opp mot utførhetsgrad. Foretaket må selv bære risikoen for forsikringsproduktets utforming, og overgangen til et nytt pensjonssystem burde etter nemndas oppfatning medføre en endret vilkårsregulering som uttrykkelig ga uttrykk for et system med reelle forholdsmessige ytelser. En slik endring ville foretaket vært pliktig å varsle forsikringstakeren iht. dagjeldende fal. § 19-8 (jf. någjeldende fal. § 19-6 annet ledd). Slik saken er opplyst for nemnda, synes foretaket derimot å ha forholdt seg passivt til tross for at ordlyden i vilkårpkt. 8a medfører et resultat som synes å være i strid med det systemet med forholdsmessige ytelser som avtalereguleringen hviler på.

Foretaket har anført at vilkårpkt. 8 nr. 2, jf. nr. 3, hjemler at Navs uføregrad kan fravikes når særlige grunner tilsier dette, og at overgangen i pensjonssystemet fra årlig revisjon av uføregrad til et utgangspunkt om uendret uføregrad var i seg selv en særlig grunn. Vilkaerpunktet er som

påpekt ovenfor i stor grad utformet etter samme modell som foretakspensjonsloven (fpl.) §§ 6-1 og 6-5 slik reglene lød frem til 1.1.16. Går man til foretakspensjonslovens forarbeider, Ot.prp. nr. 47 (1998-1999), ser man at dette er ment som en sikkerhetsventil til gunst for de forsikrede i tilfeller der resultatet ellers ville blitt helt urimelig. Etter nemndas syn, medfører vilkårsreguleringens modell i lovgivningen, at en ikke kan åpne for en tolkning hvor særlige grunner omfatter forhold til *ugunst* for den forsikrede. Et slikt tolkningsalternativ burde i så fall fremgått eksplisitt i vilkårsbestemmelsen.

Slik nemnda ser det, har foretakets vilkårsregulering medført en faktisk situasjon hvor forsikrede har fått utbetalt mer under pensjonsordningen enn slik ordningen er ment fra foretakets side. Etter nemndas syn, er dette resultatet av en uheldig vilkårsformulering, som foretaket selv må bære risikoen for. Foretaket kan derfor med hjemmel i vilkårspkt. 8a verken redusere uføreytelse på grunn av faktisk arbeid/arbeidsinntekt eller kreve tilbakebetalt utbetalinger forsikrede ut fra dette ikke hadde rett til.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Forsikrede gis medhold.

Ved behandlingen deltok Birgitte Hagland (leder), Tonje Giertsen (bransjerepresentant) og Borgar Sandvik (forbrukerrepresentant).